

БРАТКО Костянтин Володимирович
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та релігієзнавства
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
e-mail: kostia.bratko@gmail.com

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА ЕСТЕТИКА: ДИСЦИПЛІНАРНИЙ СТАТУС, СПОСІБ КОНСТИТУЮВАННЯ ТА ЕПІСТЕМОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

У статті вивчається феноменологічний досвід конституювання та визначення дисциплінарного статусу естетичної науки. Метою дослідження є перевірка гіпотези про пряму залежність між способом обґрунтування та розбудови естетики і її епістемологічним потенціалом. На основі аналізу теоретичної спадщини Романа Інгардена виявляється, що пізнавальні можливості естетики розкриваються найбільш повно, якщо вона розвивається як органічна складова системи філософського знання. За таких умов її дослідження зміцнюють основоположення системи і набувають інтердисциплінарного характеру. Отримані нею результати сприяють вирішенню питань інших філософських наук: онтології, аксіології, філософії культури тощо. Разом з тим виникає можливість плідної взаємодії і з конкретно-науковими дисциплінами: мистецтвознавством, психологією, соціологією мистецтва та іншими. З іншого боку, послідовна реалізація феноменологічної настанови дозволяє включити у предметну область естетики практично усі складові художньої культури. Предметний універсалізм вигідно відрізняє феноменологічну естетику від інших естетик, розбудова яких відбувається на конкретно науковій основі.

Ключові слова: естетика, феноменологія, епістемологія, філософська система, міждисциплінарні зв'язки.

Постановка проблеми. Із початком неklasичного етапу розвитку художньої культури перед естетикою постала низка складних теоретико-методологічних завдань. Серед них розробка методів, адекватних сутнісним вимірам нових естетичних феноменів, засобів їх дискурсивного виразу та поняттєво-термінологічної фіксації. З іншого боку, інтенсифікація взаємодії з конкретно-науковими дослідженнями, художньою критикою, позамистецькими практиками ставить питання про дисциплінарну ідентичність естетики, збереження її самостійності. На глибинному рівні постає завдання щодо узгодження її парадигмальних основоположень з фундаментальними зрушеннями ціннісно-сміслових засад духовної культури і людського буття в цілому. У зв'язку з цим виникає питання: чи володіє естетика достатнім пізнавальним потенціалом для вирішення цих завдань?

Розуміння того, що великий досвід класики в такій ситуації є недостатнім, а часто – непридатним, виражається у всебічних трансформаціях естетичної свідомості, мета яких полягає у напрацюванні нового дослідницького інструментарію, модернізації та збільшенні її пізнавального ресурсу. На нашу думку, результативність цих пошуків залежить від вирішення питань обґрунтування та визначення дисциплінарного статусу естетичної науки, усвідомлення її епістемологічних основоположень. Існує залежність між способом обґрунтування і розбудови естетики та її епістемологічним потенціалом.

Метою даного дослідження є перевірка гіпотези про пряму залежність між способом обґрунтування і розбудови естетики та її епістемологічним потенціалом. Задля цього ми звернулися до досвіду феноменологічної естетики. На користь такого вибору свідчить закладена Е. Гуссерлем настанова про строгу науковість та обґрунтування знання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Коло публікацій, у яких викладається або досліджується феноменологічна естетика в аспекті нашої зацікавленості є надзвичайно широким. Перед усім це роботи Е. Гуссерля та Р. Інгардена. Так само важливими є дослідження Г.-Г. Гадамера, М. Гайдеггера, М. Гартмана, Ж. Дерріда, М. Мерло-Понті. Цінні аналітичні розвідки, які розкривають теоретико-методологічну складову їхніх праць

належать Н. Автономовій, П. Гайденко, Д. Геруланці, К. Долгову, Л. Левчук, В. Личковаху, А. Тименецькій, А. Щепанській. Разом з тим, правомірним є намагання доповнити їх з точки зору окресленої нами проблематики.

Виклад основного матеріалу. Інтерес феноменологів до естетики виявився вже на початкових етапах становлення феноменологічного руху, про що свідчать роботи В. Конрада «Der aesthetische Gegenstand» («Естетичний об'єкт») та М. Гайгера «Beiträge zur Phänomenologie des ästhetischen Genusses» («До феноменології естетичної насолоди»). Ці та наступні дослідження були мотивовані принаймні двома настановами. З одного боку, йшлося про систематичну розбудову феноменології, застосування її методологічного інструментарію щодо гранично широкої області філософського та конкретно-наукового пізнання. При цьому Е. Гуссерль застерігав від конструювання статичної системи, на кшталт гегелівської, у якій поєднувалися б претензії на універсальність і остаточну завершеність. Від Ф. Brentano він перейняв впевненість у тому, що «будь-яке вчення, яке не допускає подальшого розгортання та вдосконалення є мертвонародженим дитям» [1]. Не заперечуючи універсалістських інтенцій пізнання, він разом з тим вважав, що належить розбудовувати таку «філософську систему (Lehrsystem), яка після потужної підготовчої роботи цілих поколінь розпочинає із дійсно безсумнівного фундаменту і, як будь-яка добра будівля, росте в гору, у той час як камінь за каменем приєднується міцно один до одного, згідно керівних ідей» [2, с. 189-191]. Філософське знання розгортається необхідно і послідовно із ясних аподиктичних підстав у «єдності зв'язку обґрунтування» [3, с. 226]. Із ідеї філософії як строгої науки випливало, що системність – це принцип нескінченного динамічного конституювання, який регулює послідовну тематизацію розуму у різноманітних областях. Вихід пізнання у нову предметну область відбувається, коли дослідження експлікує із фонових даних досвіду моменти, що знаходяться за межами його предмета. У цьому пункті розпочинається конституювання нової дисципліни, яка між іншим, продовжує проблематику попередньої і разом закладає передумови виникнення нових дисциплін. Актуальна область пізнання, за зауваженням Романа Інгардена, «є лише певним виділеним фрагментом більш широкого цілого, при дослідженні якого відкриваються перспективи на сусідні «країни», або глибше розташовані терени» [4, с. 6]. Так відбувається інтенсивне і органічне становлення філософської системи, яка попри зростаючу диференціацію зберігає свою цілісність.

Отже, входження феноменології в область естетики обумовлювалося логікою становлення системи строго наукової філософії. Разом з тим, інтегровані у системну єдність філософського знання, естетичні дослідження зміцнюють філософські основоположення системи, сприяють вирішенню проблем у суміжних дисциплінарних сферах.

З іншого боку, зацікавленість феноменологів естетикою виражала емпіричну настанову їх філософування, адже наукова філософія (і в цьому Гуссерль знову ж таки підтримує Brentano) може існувати лише як емпіричне дослідження. Важливо відзначити, що «Гуссерль апелює не до чуттєвої емпірії зовнішнього і внутрішнього світу, а прагне очистити безпосередній досвід від його чуттєвої форми, але при цьому залишити його досвідом у вигляді чистих феноменів свідомості» [5, с. 120]. На відміну від позитивістського, феноменологічний емпіризм налаштований на безпосереднє сутнісне ейдетичне споглядання. В «Ідеях до чистої феноменології та феноменологічної філософії» Гуссерль стверджує: «Осягаюче у *досвіді*, або *індивідуальне споглядання* може бути перетвореним на бачення сутності (ідеацію) – можливість, яку належить розуміти... як сутнісну. Тоді, те що видивлено і є відповідна чиста сутність, або ейдос» [6, с. 33]. Ще раз відзначимо, що йдеться про безпосереднє споглядання, «яке йде із самого *першоджерела*, яке схоплює сутність у її «справжній» прямо-таки живій самості» [6, с. 40]. Безпосередньо дане у свідомості підлягає дескрипції, у якій не беруться до уваги причинно-наслідкові зв'язки та об'єктивне існування предметів. Звільнений від природної настанови феноменологічний опис звертається до апріорних структур чистої свідомості, їх спонтанного «життя» та інтенціональних предметів.

Принагідно відзначимо, що розглянуті настанови, на нашу думку, виражають константні основоположення феноменологічної філософії, які поділяються її представниками

незалежно від існуючих між ними розходжень. Саме на них ми будемо спиратися, розкриваючи епістемологічне значення та дисциплінарний статус естетики у системному розгортанні та функціонуванні феноменології.

Становлення феноменологічної естетики за правом пов'язують із багатограними дослідженнями Романа Інгардена. Вони не тільки охопили практично усі засадничі проблеми естетичного пізнання, але й, що важливо для нас, з самого початку здійснювалися у широкому онтологічному, гносеологічному та аксіологічному контекстах, тобто були органічно вплетені у *системний* розвиток феноменології.

Естетичні розвідки польського мислителя розпочинаються в часи великої дискусії у феноменологічному русі з приводу публікації «Ідей до чистої феноменології та феноменологічної філософії», яка за стриманим зауваженням Інгардена, викликала в учнів та послідовників Гуссерля певне здивування. У цій роботі відбувся поворот до трансцендентального ідеалізму, що на думку більшості, суперечило програмним засадам періоду «Логічних досліджень». Несподіваним стало заперечення об'єктивного існування ідеальних логічних зв'язків і визнання їх різновидом інтенціональних предметів. Без перебільшення це був тектонічний зсув, який не тільки підривав критику психологізму, але й руйнував ідею чистої логіки.

Аналогічно укладалися справи з питанням про існування реального світу. Гуссерль стверджував його недоведеність на противагу неспростовному та очевидному існуванню свідомості; насправді світ – це інтенціональне буття, буття для свідомості. І з цього робився висновок: «Увесь світ, який покладається у природній настанові, що дійсно знаходиться у досвіді, який береться «без будь-якої теорії», а таким і є світ, що дійсно досягається у досвіді, підтверджується у взаємозв'язку досвіду, – цей світ для нас тепер взагалі ніщо, ми будемо брати його у дужки...» [6, с. 101].

Інгарден у зв'язку з цим відзначав, що із послідовно проведеної трансцендентальної аналітики витікає соліпсичний висновок: «... якщо немає ніякої свідомості і ніякого чистого Я, то також немає ніякого світу» [7, с. 17]. На противагу жорсткому трансцендентальному монізму він зайняв позицію онтологічного плюралізму. Не заперечуючи існування інтенціональних предметів, він визнавав незалежне від свідомості реальне та ідеальне існування. В результаті відбулася докорінна зміна дослідницьких пріоритетів. Феноменологічний аналіз поступився першістю аналізу онтологічному. Інакше кажучи, питання про існування випередило питання про феномен. Його концептуальна конкретизація із необхідністю породжувала інше питання, яке Е. Корет назвав основним в історії мислення, а саме: «чи утворює усе – *сукупна дійсність* – і у якому сенсі єдність» [8, с. 141-142]. При цьому відповідь мала зважати, що «множинність неможлива без єдності, відмінність – без спільності... Єдність цілокупної дійсності є єдність буття як такого...» [8, с. 143].

Знаменно, що осмислюючи можливість цілокупної єдності інтенціонального, реального та об'єктивно-ідеального суцього, Інгарден виводив на перший план проблематику, виявлену самим Гуссерлем, але маргіналізовану ним же в ході трансцендентально-ідеалістичного повороту. Про це свідчить передмова до праці «Про літературний твір», у якій він, виголошуючи свою антитрансценденталістську (тобто антигуссерлівську) позицію, окреслює горизонт своїх онтологічних досліджень прямим цитуванням того ж таки Гуссерля. «У який спосіб саме в собі суб'єктивне може з джерел своєї спонтанності створювати твори, здатні уподібнюватися ідеальним об'єктам ідеального світу. У який спосіб ідеальні твори можуть набувати існування, пов'язаного з часом і простором в світі культури, який треба вважати за реальний тому, що міститься в просторово-часовому всесвіті» [9, с. 11].

Відповіді на ці питання вимагали насамперед ретельного дослідження способу існування і сутнісних структур реальних, інтенціональних та ідеальних предметів. Метою цих розвідок було чітко визначення предметів, їх онтологічне розрізнення і виявлення іманентно притаманних їм властивостей, завдяки яким стає можливою їх взаємодія, а отже і цілісна єдність буття.

Вирішення цих завдань у частині, дотичній до інтенціонального існування передбачало пошук предмета, чиста інтенціональність якого, за зауваженням Інгардена,

«була б безсумнівною, і на якому можна було б дослідити сутнісну структуру і спосіб існування суто інтенціонального предмета, не підлягаючи впливам, що нав'язуються при розгляді предметів реальних» [9, с. 8]. Об'єктом, що відповідав цим вимогам, виявився літературний твір. На користь такого вибору промовляло те, що він походить із творчих актів автора, має свою буттєву основу в них і оформлюється у значущих мовних утвореннях, завдяки властивій їм «наданій інтенціональності». Його подальше існування можливе завдяки свідомим актам читача, а отже, саме по собі воно не субстанційне, його буття вкорінене у свідомості; порівняно з реальним або ідеальним предметом – це *квазі*-існування.

Важливим є те, що Інгарден з самого початку розглядав літературний твір як витвір мистецтва. В праці «Про пізнання літературного твору» він висловлювався наступним чином: «Термін «літературний твір» я беру в значенні твору так званої художньої літератури, отже, твору, який завдяки своїй принциповій будові щонайменше претендує на право бути витвором мистецтва і призначення якого полягає в наданні читачеві можливості перцепції естетичного предмета» [10, с. 5]. Таким чином, онтологічне дослідження будови і способу існування суто інтенціонального предмета вийшло у сферу естетичної проблематики, що і започаткувало конституювання феноменологічної естетики. Її виникнення стало логічно необхідним моментом послідовного та органічно єдиного процесу розгортання системи філософського знання. В даному випадку естетика постає інтегрованою складовою системи. За такого стану справ пізнавальне значення її досліджень виявляється не лише у власних предметних межах, а і у сукупності міждисциплінарних зв'язків. У роботах Інгардена епістемологічний потенціал естетики розкривається в проблемних полях онтології, гносеології, філософії мови, аксіології, філософії культури, філософської антропології. Водночас, генетична і функціональна причетність до системно єдиного пізнання виражається у тому, що естетика розвивається як дисципліна, що відкрита до змін у суміжних пізнавальних сферах, яка «зобов'язана» узгоджувати з ними свої дослідження.

Не менш важливою характеристикою системної дисципліни є іманентне відтворення пізнавальних настанов, притаманних системі в цілому, яке відбувається в ході внутрішньо дисциплінарних розвідок. Сукупний естетичний доробок Інгардена свідчить, що внутрішню розбудову естетики він здійснював, керуючись гуссерлівськими ідеями перманентного динамічного конституювання та універсалістської спрямованості знання.

Переконливим свідченням міждисциплінарної відкритості та предметного універсалізму є інгарденівське окреслення дослідницьких напрямів естетичного пізнання, які охоплюють:

1. Онтологію творів мистецтва, яка в свою чергу складається із загальної філософської теорії будови і способу існування витвору мистецтва як такого та онтології окремих творів.

2. Онтологію естетичного предмета, тобто теорію способу існування і будови естетичної конкретизації твору мистецтва.

3. Феноменологію художньої творчості.

4. Феноменологічне дослідження стилю мистецького твору і його відношення до цінності.

5. Онтологію і феноменологію цінностей, що з'являються в творі мистецтва й відповідних йому естетичних предметах, тобто цінностей художніх і естетичних.

6. Феноменологію сприймаючого естетичного переживання і його функцій в ході конституювання естетичного предмета.

7. Теорію пізнання витворів мистецтва, а також естетичного предмета і зокрема, пізнання художніх і естетичних цінностей. Сюди ж долучається і

(8) теорія оцінювання.

Завершує цей перелік (9) філософська теорія сенсу і функцій мистецтва, й відповідно естетичних предметів в житті людини.

Жодне з цих питань не може розглядатися окремо від інших, що свідчить про внутрішню систематичну єдність естетики.

Отже, естетика за Інгарденом досліджує практично усю сферу художньої культури в її динамічному становленні і, знову ж таки, – докладається до вирішення широкого кола

інтердисциплінарних питань. Її пізнавальний потенціал незрівнянно перевершує можливості інших «естетик», які спираються на конкретно-науковий фундамент. Показовим прикладом є психологічна естетика, яка набула значної ваги у минулому столітті і продовжує зберігати вплив й дотепер. Визнаючи психологію своїм теоретичним і методологічним фундаментом, вона суттєво звужує предметну область досліджень, зводить її до вивчення суб'єктивно-психологічних засад художньої творчості та сприймання твору мистецтва. Поза її межами опиняється проблематика будови і способу існування твору, естетичного предмета, художнього стилю та художнього образу, художніх та естетичних цінностей. У свою чергу це позначається на дослідженнях творчості та сприймання. Вони виявляються безсилими у виявленні естетичної сутності свого предмета. Не випадково, що послідовно здійснений психологізм приходить до визнання естетики розділом психологічної науки.

Так само складаються справи, коли за теоретичну основу естетики обирається мистецтвознавство, соціологія мистецтва, мовознавство, семіотика, тощо. Будь-які спроби обґрунтування і розвитку естетики на конкретно-науковій основі неминуче стикаються з нерозв'язуваними теоретико-методологічними питаннями. Коріння цих проблем Інгарден вбачав у антиметафізичній спрямованості позитивістського мислення, яке притаманне так званій емпіричній естетиці. Він відзначав, що із запереченням будь-якої пізнавальної цінності філософських основоположень не зникає необхідність у фундаментальних поняттях, законах, принципах обґрунтування, які роблять можливим наукове пізнання, визначають дослідницькі підходи, інакше кажучи формують парадигмальні засади науки. Але розробити їх самостійно вона не може, адже для цього необхідно вийти за межі свого предмета, тобто перестати бути самою собою. Вирішити це завдання має філософія.

Отже, емпірична естетика парадоксальним чином імпліцитно потребує того, проти чого сама ж виступає, і чого не в змозі самостійно експлікувати. Не заперечуючи цінності її досліджень, Інгарден доводив необхідність її взаємодії з філософією, точніше з філософською естетикою. Однак, це можливо за умови чіткого розмежування їх смислових змістів і методологічних арсеналів. Цінність конкретно-наукових досліджень полягає в тому, що вони надають важливий емпіричний матеріал естетичних феноменів. «Але з'ясування тих явищ і розкриття їх істотних моментів, а також визначення меж їх можливої мінливості при збереженні сутнісного моменту належить їй самій (*філософській естетиці*. – К. Б.), і тільки вона надає засоби сутнісного аналізу, необхідні для їх поняттєвого схоплення» [11, с. 11].

Наведені приклади ілюструють проблеми, пов'язані із вирішенням одного з ключових теоретико-методологічних питань: визначенням предмета наукового пізнання. У зв'язку з цим Інгарден наголошував, що феноменологічний підхід до визначення предмета естетики надає можливість зберегти її як самостійну філософську дисципліну та із максимально можливою повнотою охопити її проблемне поле, а також реалізувати пізнавальний потенціал. Це переконання засновувалося на глибокому аналізі історичного досвіду усвідомлення предмета естетики.

В історії філософсько-естетичної і наукової думки він розрізняв дві позиції щодо окреслення її предмета: першу ми назвемо суб'єктною, а другу – об'єктною. Відмінність між ними полягала у тлумаченні природи естетичного. Одні вбачали її у суб'єктивних переживаннях та діях, які спричиняють виникнення творів мистецтва і відповідно, у сприймаючих переживаннях реципієнта. Інші – у об'єктивних: формальних та змістовних характеристиках природних або штучно створених предметів. Суперечлива взаємодія суб'єктною та об'єктною настанов проходить через усю історію естетичної думки. Попри нечисленні спроби їх поєднання зазвичай домінувала одна з них, а наприкінці XIX – на початку XX століття гору взяв суб'єктоцентризм. Згадуючи ті часи, Інгарден відзначав: «Мені видавалося фальшивим тодішнє протиставлення двох напрямів дослідження: з одного боку, загальних міркувань над твором мистецтва, а з іншого, окремо над естетичним переживанням, будь-то творче переживання автора, або ж сприймаюче переживання читача, чи спостерігача» [12, с. 23]. Воно призводило до неправомірного звуження предмета естетики, унеможлиблювало його цілісне теоретичне

відтворення. Разом з тим відбувалося зубожіння методологічного інструментарію, зникала можливість пізнання безсумнівно естетичних феноменів. Отже, подальший розвиток пізнання гальмувався через неможливість цілісної теоретичної реконструкції естетичного досвіду.

Вихід із цієї ситуації мав відбуватися через перегляд фундаментальних засад багатомірного конституювання теорії, відмови від основоположення, що протиставляло суб'єкт та предмет художньо-естетичного відношення. Не випадково, що саме феноменологічний підхід до розв'язання цих проблем виявився правомірним та перспективним, адже він засновується на визнанні нерозривного зв'язку свідомості та витвореного нею предметного світу, людського буття і духовної культури. Не менш важливе значення має феноменологічна настанова на «самі предмети», яка вимагає сутнісного схоплення, іманентно-сміслового осягнення. А це, зі свого боку, створює можливість розробки ефективних методів пізнання.

Висновки. Отже, проведене дослідження дає підстави стверджувати наявність прямої залежності між способом конституювання, дисциплінарним статусом та пізнавальним потенціалом естетичної науки. Феноменологічний досвід свідчить, що будучи філософською дисципліною, органічною складовою системи філософського знання, взаємодіючи з цих статусних позицій з конкретними науками, естетика відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку пізнання та духовної культури.

Список використаної літератури

1. Brentano F. Психология с эмпирической точки зрения / Ф. Brentano [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.jogral.ru>
2. Гуссерль Эдмунд. Философия как строгая наука / Гуссерль Эдмунд. Избранные работы. – М.: Издательский дом «Территория будущего», 2005. – С. 185-241.
3. Гуссерль Э. Логические исследования: Прологомены к чистой логике / Э. Гуссерль. – К.: Вентури, 1995. – 256 с.
4. Ingarden Roman. Przedmowa / Roman Ingarden // Studia z estetyki w III t. – Warszawa: PWN, 1970. – Т. III. – S. 1-7.
5. Гайденоко П. П. Научная рациональность и философский разум в интерпретации Эдмунда Гуссерля / П. П. Гайденоко // Вопросы философии. – 1992. – № 7. – С. 116-136.
6. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. Книга первая / Э. Гуссерль; пер. с нем. А. В. Михайлова. – М.: Академический Проект, 2009. – 489 с.
7. Ингарден. Р. Введение в феноменологию Эдмунда Гуссерля / Р. Ингарден; перевод А. Денежкина и В. Куренного. – М.: Дом интеллектуальной книги, 1999. – 223 с.
8. Корет Эмерих. Основы метафизики / Эмерих Корет; пер. с нем. В. Терлецкого. – К.: Тандем, 1998. – 248 с.
9. Ingarden Roman. O dziele literackim. Badania z pogranicza ontologii, teorii języka i filozofii literatury / Roman Ingarden. – Warszawa: PWN, 1988. – 489 s.
10. Ingarden Roman. O poznawaniu dzieła literackiego / Roman Ingarden. – Warszawa: PWN, 1976. – 468 s.
11. Ingarden Roman. O estetyce filozoficznej / Roman Ingarden // Studia z estetyki w III t. – Warszawa: PWN, 1970. – Т. III. – S. 7-18.
12. Ingarden Roman. O estetyce fenomenologicznej / Roman Ingarden // Studia z estetyki w III t. – Warszawa: PWN, 1970. – Т. III. – S. 18-41.

References

1. Brentano, F. *Psychology from the empirical point of view*. Retrieved from: <http://www.jogral.ru>
2. Husserl, E. (2005). Philosophy as a strict science. *Selected Works*, 185-241. Moscow: Publishing house "Territory of the Future" (in Russ.)
3. Husserl, E. (1995). *Logical research: Prolegomena to pure logic*. Kiev: Venturi (in Russ.)
4. Ingarden, R. (1970). Preface. *Aesthetics studios*, 3, 1-7. Warsaw: PWN (in Pol.)
5. Gaidenko, P. P. (1992). Scientific rationality and philosophical reason in the interpretation of Edmund Husserl. *Voprosy filosofii (Questions of Philosophy)*, 7, 116-136 (in Russ.)
6. Husserl, E. (2009). *Ideas for pure phenomenology and phenomenological philosophy. Book one*. Moscow: Academic Project (in Russ.)
7. Ingarden, R. (1999). *Introduction to the phenomenology of Edmund Husserl*. Moscow: House of the intellectual book (in Russ.)
8. Coret, E. (1998). *Fundamentals of metaphysics*. Kiev: Tandem (in Russ.)
9. Ingarden, R. (1988). *About a literary work*. Warsaw: PWN (in Pol.)
10. Ingarden, R. (1976). *About the recognition of literary work*. Warsaw: PWN (in Pol.)
11. Ingarden, R. (1970). About a philosophical aesthetics. *Aesthetics studios*, 3, 7-18. Warsaw: PWN (in Pol.)
12. Ingarden, R. (1970). About a phenomenological aesthetics. *Aesthetics studios*, 3, 18-41. Warsaw: PWN (in Pol.)

BRATKO Kostiantyn Volodymyrovych,
 Candidate of Sciences (Philosophy),
 Associate Professor of the Department
 of Philosophy and Religious Studies
 Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkassy
 e-mail: kostia.bratko@gmail.com

**PHENOMENOLOGICAL AESTHETICS: DISCIPLINARY STATUS,
 WAY OF FORMATION AND EPISTEMOLOGICAL POTENTIAL**

***Abstract.** Phenomenological experience of formation and definition of the disciplinary status of aesthetic science is studied in the article. The purpose of the research is to prove the hypothesis of a direct relationship between the method of justification and the development of aesthetics and its epistemological potential. On the basis of the analysis of the theoretical heritage of Roman Ingarden, it turns out that the cognitive possibilities of aesthetics are revealed most fully if it develops as an organic component of the system of philosophical knowledge. Under such conditions, its research strengthens the fundamentals of the system and acquires an interdisciplinary character. The results obtained by it help to solve the issues of other philosophical sciences: ontology, axiology, philosophy of culture and others. However, there is the possibility of fruitful interaction with particular scientific disciplines: art studies, psychology, sociology of art and others. On the other hand, consistent implementation of the phenomenological instruction allows including in the subject area of aesthetics practically all components of artistic culture. Subject universalism favorably distinguishes phenomenological aesthetics from other aesthetic disciplines, which build up on a particular scientific basis. The article grounds to assert the presence of direct dependence between the method of constituting, disciplinary status and cognitive potential of aesthetic science. The phenomenological experience testifies that the aesthetics as a philosophical discipline and an organic constituent of the system of philosophical knowledge plays an extraordinarily important role development of cognition and spiritual culture.*

***Key words:** aesthetics, phenomenology, epistemology, philosophical system, interdisciplinary connections.*

*Одержано редакцією 17.11.2017
 Прийнято до публікації 06.12.2017*

УДК 2:316.7-053.6]:005.3

ОВСЯНКІНА Людмила Анатоліївна,
 кандидат філософських наук,
 доцент кафедри філософії
 Київського університету ім. Бориса Грінченка

ХРИПКО Світлана Анатоліївна,
 кандидат філософських наук,
 доцент кафедри філософії
 Київського університету ім. Бориса Грінченка,
 e-mail: s.khrypko@kubg.edu.ua

**АКСІОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА РЕЛІГІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ УКРАЇНСТВА:
 ВИЯВИ, СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ**

Дана наукова розвідка актуалізує полярність аксіологічного вектору в просторі ціннісних пріоритетів молодого покоління з посиленням фокусуванням на ролі і місці саме релігійного чинника в сфері духовної культури молодіжного середовища. Стаття присвячена проблемі осмислення полівекторності у духовному просторі молодіжного середовища в цілому та питанню релігійних цінностей, сучасним тенденціям їх змін та інтерпретацій зокрема. Аналізується значущість аксіологічного феномену в цілому, розглядаються контексти потрактувань категорії «цінність».